

ČAJ

Pro chvíle pohody

**PROSINEC
2016**

Časopis Autorů Jičínska

MÉ LÁSKY SOUČASNÉ I MINULÉ

Kdybys byla písničkou
Která láskou voní
Zpívala bys mládencům
Které srdce bolí
Kdybys byla vůní
Která dýchá jarem
Líbala bys mládence
Kteří truchlí žalem
Kdybys byl hvězdičkou
Jež milencům svítí
Natrhl bych tobě
Plnou náruč kvítí
Kdybys byla peřinou
Která něžně hřeje
Celou bych tě zulíbal
Mé srdce už se směje

Josef VANTURA

123

Vážení čtenáři,

prosincový ČAJ bude tak trochu vzpomínkový. Často se setkáváme se sborníky mladých autorů, ale aby se tímto způsobem prezentovala starší generace, není tak obvyklé. V roce 2015 vydalo město Hradec Králové sborník textů seniorů, kteří poslali svoje příspěvky do literární soutěže

„Nevšední příběhy.“

Iniciativy se chopilo Centru sociální pomoci a služeb, o.p.s., (jmenovitě Helena Vostrovská) a vzniklo zajímavé dílko i díky ilustracím Stanislava Rejchrt. Možná že by autorům kritici vytkli nějaké nedostatky, ale je poznat, že příspěvky jsou psané s nadhledem, zápalem a chutí, že se v nich odrážejí životní zkušenosti. A čeho si cením především, předávají dalším generacím vzpomínky, moudrost. Bylo by škoda přijít právě o tyto cenné devízy. A jsem rád, že můžu některé autorky a autory představit v našem ČAJi.

O rozhovor jsem požádal další hradeckou autorku **Jiřinu Valachovičovou**. Ač se narodila u Prahy, v Hradci králové žije již více než půl století, takže říká: **„Hradec miluji a jeho architektura a parky nemají chybu!“**

Tak trochu vánoční atmosféru doplňuje i moje starší povídka **„Fronta na pětník.“**

Všem čtenářům ČAJe přeji příjemné vánoční svátky a šťastné vykročení do nového roku 2017, kterým Vás bude opět provázet náš Časopis autorů Jičínska.

Váš Václav

HOST ČAJe:

SENIORŮ Z HRADCE KRÁLOVÉ zastoupení ve sborníku „((Ne)všední příběhy 2015.“

PŘÍTEL

Jaroslav Hanuš

Byl velkorysý, důstojný, tolerantní a přátelský. Takového jsem ho poznal a myslím, že můžu říci, že zakrátko, co jsem ho prvně spatřil, jsme se stali kamarády. To bylo při ranní cestě do práce vedoucí kolem přízemního domku, na jehož dvorku jsem koutkem oka zahlédl hromadu uhlí, která se začala pomalu zvedat a proměnila se v nádherného obrovského psa – novofundland'ana.

Brzy jsem se od jeho majitelů dozvěděl, že mu říkají Gufy a že nemají nic proti tomu, abych mu při svých pravidelných cestách kolem jejich domku občas přinesl nějaký vhodný pamlssek. Takže mezi svislými sloupky plotu jsem mu s jejich svolením nějaký ten mls podával. Když jsem se blížil, Gufy často již přicházel k plotu a prostrkoval svoji ušlechtilou hlavu mezi sloupky, protože správně předpokládal, že bude obdarován.

Ochotně se ode mě nechával drbat pod krkem, a když mne při tom jistá místní rodina uviděla, užasla, majíc mne za něco jako krotitele. Svěřila se mi totiž, že se Gufika hrozně bojí. Proč, to už nevím.

Jednoho dne místo aby mne Gufík u plotu vítal, odcházel kamsi za roh domku, ač jsem ho k sobě lákal. Jako by mne nebral vůbec na vědomí, což zcela odporovalo mým zkušenostem, které jsem až do té doby získal. Že by zapomněl na dosavadní vzájemné sympatie? Jeho odchodem jsem se cítil uražen. Záhy se však ukázalo, že jsem mu takovou úvahou křivdil. Objevil se totiž zpoza rohu, v hubě nesl rohlík, blížil se k plotu a já nestačil žasnout. Ten rohlík mi mezi sloupky plotu prostrkoval, jako by mi tím říkal: „Když mi nosíš dobrou baštu, tak

tu máš něco, co jsem schovával pro tebe já!“ To bylo fantastické gesto, srovnatelné například s tím, že za prudkého deště seděl na dvorku bez hnutí a mezi jeho předníma nohama se před deštěm ukrývala kočka. Ta kočka, zjevně jeho kamarádka, se kterou společně baštivali žrádlo z velikého růžového umyvadla z umělé hmoty.

O Gufíkovi jsem často nadšeně vyprávěl doma, a když ho konečně naše rodina uviděl na jeho dvorku, sdílela sice mé nadšení, ale proč prý na mě štěká. Ujistil jsem je, že jeho dunivé „haf“, ozývající se v delších pravidelných intervalech, je jeho svérázný pozdrav.

Nevěděl jsem, že ho slyším štěkat naposled. Přítel odešel do psího ráje....

TO JE ŽIVOT!

Adolf Doucek

Všichni jsme byli kdysi mladí. Ale čas kvapí neuvěřitelným tempem: škola, zapalování lýtek, rodiče nám nerozumí, první lásky, vdávání a ženění, děti, rozvody, starosti v zaměstnání, vnoučata, těšení na penzi, pohoda, ale i nemoci, kritický pohled na dění u nás i ve světě. Prostě realita. Nad ní ční jako maják radost (i starost) z potomků.

Před dvěma roky jsme s manželkou oslavili diamantovou svatbu. Občas si zavzpomínáme na zlaté časy mládí a denně na naše děti, vnučky a nejvíce na dvě pravnučky a pravnuka. Jak povyrůstaly, napadlo nás zaznamenávat si jejich výroky. Nedávno jsme je objevili a připravili si hezký večer bez televize, ale se

skleničkou dobrého moravského vína. (Pravda, jedna to nebyla.) Vnučky Lenička a Vendulka tenkrát ještě nechodily do školy, chování odpovídalo jejich věku: nespoutaný temperament, tisíce nápadů, vyřídilka jako valící se vodopád. Často byly u nás. Vyprávěly se pohádky, zpívalo, tančilo i baletilo, hrály různé hry.

A právě tehdy jsme si některé jejich výroky začali zaznamenávat. Například: To se mi málo nepovedlo!, Sedni si a stůj!, Nemluvte na mě najednou, mám jen jedno uši! a další skvosty. Dokonce jednou při jejich odchodu zaznělo velmi důrazně: „Zavřete oči, nedívejte se, nemluvte, nemůžu si zavázat šmyčku!“ Při mávání na chodníku směrem k našim oknům: „Pozdravuj babičku a sebe!“

Ten večer se nám vybavily další řečnické skvosty z našeho mládí. Moje sestra se narodila, když mně bylo sedm let. Věkový rozdíl byl znát – někdy jsem trpěl. I u nás se zpívaly nejen národní a lidové písničky, ale i současné šlágry. Jedním z nich byla Růžová krinolína. Možná, že si vzpomenete na její slova: „Růžovou ti krinolínu koupím dítě mé, až půjdeš jednou na veliký bál...“ Sestra si dala sólo, aby dokázala, že ji také umí a naplno zaznělo: „Růžovou ti kremadíru koupím dítě mé...“ Následoval hlasitý smích a potlesk. Urazila se a dala se do hlasitého pláče.

Byly to krásné chvíle, které se už nevrátí... „To je život!“, povzdechla si vnučka, když ještě nechodila do školy. Dnes je dvojnásobnou maminkou.

MŮJ NEJLEPŠÍ RELAX

Marie Větvíčková

Narodila jsem se na vesnici a už to dalo celému životu směr – milovat přírodu a zvířata a dostala jsem do vínku šestý smysl – dobře se dívat a poslouchat. Dívat se po kraji, sledovat proměny přírody a poslouchat, co mluví kraj – bubláni potoka, zpěv ptactva, zvony, kapky deště.

Do tehdejší měšťanské školy jsem chodila pěšky, buď sama, nebo s hordou dětí ze vsi. Chodilo se zkratkou polními cestami kolem zrajícího obilí i cestou lučinami i lesem. Dnes je mi 86 let a tu cestu do školy znám nazpaměť, a když zavřu oči, ještě cítím právě kosenou trávu nebo sklízející seno.

Byly úseky života, když jsme jako rodina jezdili na dovolené i do ciziny, ale po tom se mi nestýská. Stýská se mi po cestování autem s partnerem po naší zemi v prvních důchodových letech – to byl nejhezčí úsek života. Nikam nespěchat a dobře se rozhlížet. Bohužel i to je dávná minulost. Teď jsem byla vděčná dcerce za pozvání na venkov, na její zahradu. Ve dne to byla domácnost, ale podvečery a večery byly jenom moje. Sedávala jsem v křesílku a pozorovala dění na zahradě, hlavně obyvatele ptačí říše. Předloni třeba vlaštovičky, to jich bylo ve vsi neskutečné množství. Byla jsem svědkem toho, jak se mladé vlaštovky učily létat. Školu měly právě nad naší zahradou. Bylo to přesně tak, jako je to na dětském hřišti, lépe na ledě, když se děti učí bruslit. Ty malé vlaštovky byly soutěživé, hravé, skotačily ve vzduchu, učily se nabírat výšku i zatačky. Zkoušely létat bez mávání křídel. Měly z toho ohromnou radost, každý den jim to šlo líp a líp.

A přišel den, nakonec dva dny, kdy se konala velká vlaštovčí shromáždění před odletem. První den bylo shromáždění u sousedů na ořechu, druhý den na velké obecní lípě. To bylo rámusu, to bylo připomínek, to bylo hádek a překřikování. A další den bylo velké ticho, vlaštovičky už nebyly a byl ještě srpen. A mně bylo smutno. Vy malé hrdinky, vy nevíte, jaké nepohody vás cestou čekají. Modlila jsem se za ně. Prožily asi velké útrapy, loni jich přilétlo málo, a to už jsem se seznámila s dalšími obyvateli ptačí říše. Třeba takový kosák, můj malý kamarád.

Znala jsem je, kosí párek, od loňského roku. Jeho družka mě upoutala takovým výrůstkem na zobáčku. Vypadalo to tak, jako by stále nosila žízalu, ale je to bohužel její neduh, se kterým se musela naučit žít. A tím jsem se seznámila s jejím přítelem kosáčkem. Často ji doprovázel, hopsali spolu po trávníku. Potom chodil sám, ona seděla na vajíčkách. Na zahrádce máme nízkou zídku a právě tam každý den přilétal on – kosí krasavec. Rozhlédl se a potom přehopsal na trávník. Vždy jsem na něho volávala:

„Kosí, kosí, kosáčku, kosinko.“ Zvykl si na můj hlas a vůbec se mě nebál. A když jsem opět přijela o loňském létě, kosí párek se opět přihlásil a v podvečerech a večerech jsem poslouchala jejich zpěv.

Jednou v podvečer jsem byla sama na zahradě, seděla na stoličce a loupala hrachové lusky. Tu přiletěl můj kosík, stoupl si na špičku stříšky nad studnou a začal zpívat. A opravdu jen pro mne, protože byl tak blízko, že na mě kulil ta svoje očiska, a já mu viděla v otevřeném zobáčku chvějící se jazyček. Přestala jsem loupat, jen jsem zírala a poslouchala. Zpíval jak o život a byl tak krásně lesklý v odrážejícím se zapadajícím slunci. Byla jsem tak okouzlená, že jsem s ním začala hovořit a vedli jsme spolu dialog. On zpíval, já ho chválila. Vyzpíval celý svůj repertoár a ještě napodoboval jiné ptáčky. Bylo teplo, krásný podvečer, tak mu po půlhodině koncertu říkám: „Vždyť už musíš mít sucho v hrdélku, jak to můžeš tak dlouho vydržet,“ a on jako by rozuměl. Chtěl se pochlubit, co dovede, zpíval dál, ten můj kosáček. Tolik vzácných chviliek umí člověku poskytnout tak malý tvoreček. Očekávala jsem ho další dny, ale nepřiletěl. Volávala ho i jeho nešťastná kosice den co den. Snad byl na záletech, ale nakonec se přece jen vrátil. Přilétl na zídku a potom každý den. Už nezpíval, jen zdravil. Kéž by se to opakovalo ještě do třetice!

UDÁLOST, NA KTEROU NEZAPOMENU

Josef Vantura

Letos je tomu 50 let, kdy jsem sloužil druhým rokem na vojně ve vojenském útvaru v Bělé pod Bezdězem. Byl to vskutku kraj Karla Hynka Máchy. Po úspěšném složení důstojnických zkoušek, k 1. 5. 1965, jsem mohl častěji jezdit domů, do Hradce Králové. Asi tři kilometry od města Bělá pod Bezdězem byl náš útvar, obklopen lesem zvaný Vazačka. Za městem v posledním stavení ve stodole, jsem měl majitelem povoleno garážovat svůj motocykl Jawa 250, nazývaný pérák. Byl to můj rychlý a nejspolehlivější dopravní prostředek, který mne nikdy nezklamal. Pamatuji si to přesně, z Hradce Králové k této stodole to bylo přesně 99 kilometrů. Po příjezdu na péráku z domova většinou již byla tma, pes uvázaný u boudy štěkal. Ale to majitel dobře věděl, že přijíždím já, čerstvě jmenovaný důstojník nejnižší hodnosti podporučík. Po příjezdu jsem ještě musel absolvovat cestu lesem, abych došel k dřevěným přizemním domkům, kde jsme bydleli. Šel jsem podle potůčku vyšlapanou úzkou pěšinkou. Zvláště v měsíci červnu, kdy mě na cestu svítily svatojanské mušky, navíc za svitu měsíce, to byl pro mě kouzelný a romantický zážitek. Představoval jsem si,

že tudy před mnoha léty chodil i básník Máchá. Cesta pokračovala až na tajemný hrad Bezděz. V lesích ve vojenském prostoru, kam byl civilistům vstup zakázán, rostlo nepřeborné množství borůvek a hub. Borůvky se daly česat hřebenem, takže jsem mamince domů vezl pětilitrovou sklenici plnou borůvek a ještě krabici hub. Za to mě matka upekla borůvkový koláč. Ale byly i borůvkové kynuté knedlíky, omaštěné máslem, posypané cukrem a se šlehaným tvarohem. Léto rychle uběhlo, přišel konec září, kdy jsme se všichni těšili domů. Ale kdo byl romanticky založen, zanechalo to v něm vzpomínku na celý život. To je i můj příběh....

NEJVĚTŠÍ TRAPAS V MÉM ŽIVOTĚ

Lída Brokešová

Tento příběh jsem zažila ještě ve svých dívčích letech. Tehdy jsem pracovala na pobočce Traktorové stanice Dvůr Králové nad Labem. Právě tam jsem také poznala svého budoucího manžela, který tam pracoval jako hlavní účetní. Zprvu jsme se vídali jen jednou do měsíce při předávání uzávěrek. Ale po dohodnutém společném výletu do okolí Ratibořic a zámku v Náchodě naše zprvu nesmělé přátelství vzalo jiný směr.

Čas dospěl do období, kdy mého Slávka moje rodina již znala, tak i já jsem byla pozvaná k jeho rodičům do Lanškrouna. Čekala mě dost složitá cesta vlakem a autobusem a náležitá obava, abych přestupovala správně, byla na místě, poněvadž jsem poprvé cestovala bez doprovodu sama. Jak ubývala cesta, tak přibývala moje tréma nad myšlenkou, jak asi mě Slávkovi rodiče přijmou. A tak se stalo, že v určené stanici Letohrad jsem nevystoupila, kde čekal na vlakový spoj autobus, a přejela jsem o stanici dál. Ve Verněřovicích jsem marně postrádala přípoj autobusu do Lanškrouna a musela jsem se smířit s faktem jít pěšky přibližně 20 kilometrů. Že to budu muset zvládnout v nových lodičkách, bylo pro mě hrozný pomyslen. Dnes už neodhadnu, jak dlouho jsem šla, ale bylo to tak v polovině vesnice Čermná, kdy s puchýři odřený paty a celková únava mě zastavila. Sedím na lavičce u místního národního výboru na malém náměstíčku a proti sobě najednou čtu nápis Traktorová stanice. Bleskla mně hlavou myšlenka: „Hele, kolegové!“ Jak nejlépe mi to šlo, tak jsem k nim doběhla s líčenou radostí, že jsem též z traktorky a že jsme tedy kolegové. Mládenci tam něco dávali dohromady, ale já v rozrušení jsem si nevšimla, jakou mašinu opravují. Ti mi odpověděli:

„Ano, jedeme do Lanškrouna, počkejte chvíli stranou, vezmeme Vás s sebou.“ V tu chvíli jsem se cítila zachráněna. K mému překvapení ale na

náves z haly vyjel fekální vůz s patričním ozónem do okolí. Mně tedy nezbývalo nic jiného, než na ten voňavý kolos naskočit a jet s nimi.

Jen pro mě ta představa v nedělním oblečení, ale já ty paty měla tak zničené, že mi to bylo jedno, jen když jsem se vezla. A tak na náměstí v Lanškrouně přijel fekální vůz, vystoupila slečna a poděkovala za svezení. U Brokešů jsem se představila, určité napětí panovalo, a já dodala, že jsem jim také přijela pomoci poumývat nádobí. Všichni jsme se zasmáli a můj pobyt byl až do konce návštěvy s dobrou náladou.

Postupem let jsem Brokešově rodině dala tři vnoučata. Dětem jsem o tomto trapasu řekla až v letech dospívání. Dnes se svým manželem se dožíváme padesáti šesti let společného života.

Díky za ten dar.

MOJE UČITELKA, KTERÁ PATŘÍ DO VELKÉ ŘADY NEZNÁMÝCH HRDINŮ II. SVĚTOVÉ VÁLKY

Marie Větvičková

Učitelka Vlasta Mikuláščíková je navždy vrytá do mých vzpomínek a do mé duše. Byla jedinečná a nenahraditelná. Pozitivně formovala moji dětskou povahu a byla zářným příkladem pro všechny žáky, které učila. Chodila jsem do měšťanské školy v Morašicích u Litomyšle ve školních letech 1940 – 1944, tedy ve válečných letech. V šesté třídě jsme měli třídního učitele pana Štefka. Byl hodný až moc, neměl žádnou kázeň, nevím, co měl za

trápení, ale byl psychicky na dně. A to děti vycítí a zlobí a zlobí. Často zasahoval pan ředitel. Musel odejít a do této narušené třídy přišla naše Vlastička. Byla malá, útlá a hlas zvyšovat neuměla nebo nechtěla. Brzy jsme přišli na to, co ona řekne, je tak podstatné, moudré a vtipné, že by byla škoda ji neposlušat. Učila nás češtinu, zeměpis a dějepis. Celou látku měla výborně připravenou. Učebnice nám proti ní řekla moc málo, když vůbec nějaká byla. Za války učebnice nebyly a my jsme si museli všechno zapsat nebo pamatovat z výkladů. V dějepise se za války učili jen dějiny Velkoněmecké říše, paní učitelka se s námi dohodla, že nám to řekne ve zkratce, ale seznámí nás s antikou. Probírali jsme Řecko a Řím a také naše dějiny. Při těchto hodinách bývalo ve třídě tak ticho, že by byl slyšet i spadlý špendlík. I ti největší zlobiči, kluci, poslouchali s očima na stopkách. Vlastičku jsme milovali a to nejen kvůli krásným výkladům, ale kvůli tomu, že byla tak spravedlivá. Ve třídě jsme měli Martu Zavřelovou z Nových Sidel, zubožené, zanedbané děvčátko s ustrašeným výrazem ve

tváři. Byla špinavá, neučesaná a zavšivená. Narodila se v rodině alkoholika a musela se ještě starat o mladší sourozence. Učitelé se jí vyhýbali, a co teprve my děti, a děti dovedou být zlé. Byla odstrčena, nikdo s ní nemluvil ani neseděl, jen jsme se jí posmívali. Její utrpení se ještě více prohloubilo.

Po nějaké době jsme si všimli u Marty změny. Nejdřív měla Marta novou zástěru, potom i svetřík, měla čisté a učesané vlasy, vypadala čistší. A nám to začínalo být záhadou. A nakonec jsme se z nějakých zdrojů dozvěděli, že za proměnou Marty je paní učitelka. Naše paní učitelka začala s výchovou Marty nenápadně. Brala si ji tajně po vyučování k sobě a učila ji, jak se řádně umývat a prát svoje věci a také ji doučovala. My děvčata jsme se začala stydět za to, jaká jsme byla zlá, místo toho, abychom Martě pomohla. Začala jsme se s ní kamarádit a zjistila jsme, že se Martička umí i smát, začala si povídat se všemi děvčaty, což dříve nebylo možné. Přístup paní učitelky velmi pozitivně formoval naši dětskou duši. My jsme už nebyly sobecké, zlomyslné děti a z Marty se stávalo příjemné usměvavé děvče.

Bohužel, co se tak pěkně vyvíjelo, že jsme se rádi učili, poznali, jak nenápadně pomáhat horším žákům, skončilo v sedmé třídě, když k nám do třídy vrazilo gestapo a milou paní učitelku odvedlo. Seděli jsme vylekaní a uplakaní a tak nás pan ředitel odvedl do šatny a pustil domů. Na tuto epizodu z války z nás děti nikdo nezapomněl. Já už jsem byla jako malá lítostivá, paní učitelku jsem milovala. Dlouho jsem se nemohla uklidnit. Po čase jsme se dozvěděli, že paní učitelka pracovala v odboji kolem České Třebové a její bratr byl tenkrát jako letec u naší československé peruti v Anglii. Dokud byla Vlastička vězněna u nás ve Svatobořicích, tak jsme jí s mojí babičkou posílaly malé balíčky, ale potom byla odvečena do koncentračního tábora a ztratily jsme kontakt.

Po válce jsem jezdila do zemědělské školy v Chrudimi, z malého děvčátka jsem se stala šestnáctiletou slečnou. Do školy jsem jezdila vlakem přes Choceň, tam kde se kříží vlaky, které odjíždějí směrem ku Praze a na Českou Třebovou. Jednou, když jsem cestovala vlakem na Prahu, který měl v Chocni malou přestávku, vedle na kolej přijel vlak a na Českou Třebovou. Právě když jsem se dívala okýnkem do druhého vlaku, spatřila jsem tam povědomou tvář, byla to moje paní učitelka. Byla zestárlá a hubená. Čas a koncentrační tábor udělal své... Moc jsme se zdravily a mávaly na sebe. Byla jsem šťastná, že žije. A jak šel čas, měla jsem možnost znovu slyšet o hrdinství naší paní učitelky. Vloni na podzim vysílal rozhlas Praha pořad k 70letému výročí osvobození O neznámých bezejmenných hrdinech II. světové války. Byla to relace o vězňích ve Svatobořicích. Tam byli věznění rodinní příslušníci letců, kteří bojovali v

Anglii za osvobození. A dále tam byly vězněny i židovské děti. Nikdo se o ně nestaral, měly malé přídělky potravin, nenavštěvovaly žádnou školu a ani naši vězni se s nimi nemohli stýkat. Mezi vězni byly vysoce vzdělané osobnosti, jako Vlasta Mikuláštková. Tajně zorganizovala vyučování těchto dětí a také se s nimi dělila o přídělky potravin z tajných dáreků od místních občanů. Proto také zůstala navždy mým vzorem.

JAK JSEM MYSTIFIKOVALA SVÉ VRSTEVNÍKY, SENIORY **Zdenka Hlobilová**

Psal se rok 2003 a na letní večerní obloze každý večer jasně zářil Mars, který se nacházel v relativní blízkosti naší planety Země. Bylo to oznamováno ve všech médiích a já jsem chtěla vidět Mars ještě lépe. Namířila jsem tehdy svůj opravdu nekvalitní dalekohled na planetu a žasla jsem. Mars byl obklopen červenými a modrými paprsky, byla to nádherná podívaná.

V místě, kde máme chalupu, sousedíme s domem pro seniory, a tak jsem chtěla vzácnou podívanou umožnit i jim. Pozvala jsem tedy babičky a dědy na večerní pozorování. Shromáždilo se nás docela dost a můj dalekohled šel z ruky do ruky. Všichni byli nadšeni a žasli nad tou krásou. Přišel za námi i soused pan magistr s velkým krásným dalekohledem na stativu a opět se všichni podívali. Nastalo však zklamání, byla vidět jen větší jasná hvězda.

Pozdě večer přijel syn a já jsem ho hned nasměrovala na krásnou podívanou mým dalekohledem. Jaké bylo mé zklamání, když řekl: „Mami, vždyť to nemáš vůbec zaostřené.“ Podotýkám, že to bylo v době před mou plánovanou oční operací.

Výčitky svědomí nemám, vždyť sousedé viděli to, co už nikdy v životě neuvidí, a prožili jsme společně hezký večer.

MŮJ ADRENALINOVÝ ZÁŽITEK

Markéta Bílá

Mám ráda vzrůšo – v tom slušném slova smyslu! I když je mi už přes sedmdesát, baví mě adrenalinové zážitky. Teď se tomu tak říká. V době mého mládí se o adrenalinu nemluvalo, ale také bylo hodně možností trochu se překonávat a bát se. Dnes jsou některé adrenalinové sporty až hazardní. Ale každý si může dělat, co chce 9!

Miluji výšky! Lezu ráda na různé věže či rozhledny, na vysoké kopce a na rozdíl od dcer i vnoučat se vrhám i na horské dráhy. Donedávna jsem měla velkou zahradu, kde jsem bez problémů česala vysoké ovocné stromy ze sedmimetrového žebříku. Proto mi moje dcery zakoupily k mým 70. narozeninám let balonem nad Hradcem Králové. Dvakrát byl let odložen. Pro nepřízeň počasí - bylo bezvětří.

30. července byl let potvrzen! Sjela se celá moje rodina, včetně vnoučat. Ještě před nástupem do koše mi rodina položila dotaz, zda mám sepsanou závěť. Neměla jsem. Zás tak černě jsem ten let neviděla. Pravda, trochu mě překvapilo, že nám pořadatelé dali před odletem pitíčko a zákusek – rakvičku se šlehačkou (pravděpodobně sponzorský dar od pohřební služby?!).

Přišla výzva k nástupu do koše. Vešlo se nás tam osm a pilot (tzv. ovladač). Koš měl příčky, takže měl každý vyznačen svůj prostor. Balon se začal plnit dosti rychle. Lana, která držela balon, aby nevzlétl, se napínala. Pak přišel povel ke vzletu. Připadala jsem si jako v rychlovýtahu. Brzo byli všichni přihlížející jako mravenečkové. Snažila jsem se fotografovat, ale při náklonu z koše jsem pocítila strach o fotoaparát. A najednou jsme měli město Hradec Králové pod sebou jako maketu v našem muzeu. Nádhera!!! Letěli jsme asi 45 minut po větru, směr severozápad. Pak jsme začali klesat.

Pod námi byl lán pšeničného pole – ještě neposekaného. Koš začal pole kosit, což asi původně v plánu nebylo. Najednou jsme dosedli do obilí. Koš ale nezůstal stát – sklopil se! Pilot zavelel: „Nehýbejte se, já zase balon zvednu!“ Ještě, že koš měl ty příčky!! Jinak bychom leželi na sobě. Takto jsme byli jako ve včelím plástu a vykukovali do pole.

Pilot nekecal! Po chvíli se mu opravdu koš podařilo zvednout. Pole pod námi vypadalo jako po žních. Vznesli jsme se znovu nad krajinu. Tentokrát nad lesy. Nenabrali jsme však dostatečnou výšku, takže jsme se košem dotýkali vzrostlých stromů. Balzám na naši psychiku!

Pak přišel druhý pokus – přistávací manévř se opakoval. Opět pšeničné pole! Opět se koš sklopil! Opět jsme dostali pokyn nevystupovat! Jen jeden

mladý pasažér byl požádán, aby vystoupil a přidržoval koš při zemi, až se zase zvedneme.

Jeho žena ho fotografovala, jak utíká, drže se za koš, pšeničným polem, kde byl samý bodlák a on měl kraťasy! Pak zakřičel pár sprostých slov a koš pustil. Za chvíli jsme konečně přistáli rovně - na zoraném poli. Všichni jsme byli rádi, že už můžeme vystoupit. Poté nás pořadatelé pokřtili šampaňským - něco málo zbylo do našich žaludků. Nakonec nás odvezli na místo startu.

Když jsem pak líčila kdekomu naše přistávání, o nějakém strachu či zatajení dechu nebyla řeč. Byl to adrenalin, ale byla to také obrovská legrace!!!

SEDMDESÁT LET PO VÁLCE

Miloslav Pleskač

Na svět jsem přišel dva roky před začátkem války, takže z první republiky pochopitelně nemám žádné zážitky. Ale mám malou a velice matnou vzpomínku na 15. březen roku 1939. Byly mně dva roky, když nás obsazovali Němci, a já si jen velice nejasně vzpomínám, jak nedaleko našeho vesnického domku za Hrdinovou stodolou stál německý voják – a pak už nic. Děťství pak probíhalo normálně jako u jiného chudšího venkovského kluka. V roce 1943 jsem šel poprvé do školy a šel jsem tam nerad. Maminka mě tam dovedla, a když odešla, tak jsem svůj první školní den probrečel. Pak jsem ale do školy chodil rád a našeho pana řidičího Pustinu jsem přímo zbožňoval. Víím, že jsem se rychle naučil číst, a to také proto, že pan řidičí měl ke každému písmenku říkanku, však také některé znám dodnes. Že byla válka, jsem příliš nechápal, i když tady byly některé skutečnosti, které trochu děsily. Měli jsme několik slepic, a ty musely být přihlášené. Moji rodiče jako asi všichni ostatní ve vesnici jich měli přihlášených daleko méně a Němci asi dělali kontroly. Dodnes si pamatuji, jak starší kluci obíhali vesnici a hlásili: „Jsou tu slepičáři.“ Tatínek s maminkou pak chytali slepice, strkali je do pytle a s pytlem zanesli do kůlny. Po dvoře pak běhaly jen ty dvě, co byly přihlášené. Ostatní byly z pytle osvobozeny, až když „slepičáři“ odjeli. Také si vzpomínám na obrovské letky zřejmě amerických letadel, které přelétaly i nad naší vesnicí. Dodnes nevím proč, ale občas jsme pak jako děti nacházely a sbíraly něco jako staniolové proužky, které zřejmě padaly z letadel. Ve škole jsme se kromě psaní, čtení a počítání učili i hajlovat. Jenom jsme při tom neříkali Heil Hitler, ale Vlasti zdar. Nevím, zda to tak bylo nařízeno nebo to byl nápad našeho pana řidičího. Ten nám mimo jiné také říkal: „Děti,

pamatujte si, že Němci vždy dostanou, co jim patří.“ On věděl zřejmě co a proč to říká, ale naši rodiče, kterým jsme to doma reprodukovali, to asi dobře nechápali. Dodnes si pamatuji, jak můj tatínek přes plot říká sousedce Horákové, že až bude po válce, že si to s ním vyřídí.

Byl podzim roku 1944, nevím, zda to bylo v září či říjnu, ale nejspíš na přelomu těchto měsíců. Vybíraly se brambory, maminka chodila pomáhat k panu Hrdinovi a já jako každý den šel do školy. Uprostřed vyučování se prudce otevřely dveře a do třídy vstoupili nějací chlapi v kožených kabátech. Jak jsme byli zvyklí, když někdo vstoupí do třídy, tak jsme povstali. Chlapi na nás něco křikli německy, nerozuměli jsme. Pan řídící nám řekl, abychom si sedli. Pak něco zvýšeným hlasem říkali panu řídícímu, tomu jsme také nerozuměli. Pan řídící se na nás obrátil se slovy: „Děti, běžte si domů.“ Dodnes vím, že jsme vůbec neměli radost, že škola skončila, nechápali jsme, co se děje, ale bylo nám úzko. Tu úzkost cítím dodnes. Pana řídícího nám odvezlo gestapo. Později se celá vesnice dozvěděla, že byl zapojený v odboji. Po několika dnech, kdy jsme nechodili do školy, nastoupila nová paní učitelka z Chotěboře. Paní učitelka Nevolová byla hodná, ale nějak to nebylo ono. Pořád chyběl pan řídící. To, že to bylo gestapo a že pan řídící je v Terezíně, jsme se daleko později dozvěděli od rodičů, i když jsme nechápali, co to znamená. Rádio v každé domácnosti ještě nebylo běžné, my jsme ho také neměli, ale naši sousedé Novákovi ano. Pan Novák byl železničář, a tudíž byl na tom trochu lépe. Vzpomínám si, jak paní Nováková pološeptem sdělovala mým rodičům, co „Anglie hlásila“. Když jsem se pak ptal, co to je „Anglie hlásila“, tak mně maminka řekla, že o tom nesmím nikde mluvit, že by nás Němci sebrali. Také si pamatuji, že jsem jednou byl s maminkou na návštěvě u Gryčů na druhém konci vesnice a pan Gryč tam měl velkou mapu Evropy a v ní zapíchané praporky. Ukazoval mamince, kde všude Němci byli, kde jsou teď, jak je Rusové ženou a také, že na západě jsou Američané. Muselo to být asi koncem roku 1944, konec války se blížil.

Ale před koncem přišla ještě jedna strašná událost. Němci sebrali mého tatínka. Několik dnů nebyl doma a maminka to mně a mému mladšímu bratrovi nechtěla ani říci. Nebyli jsme u toho, tatínka sebrali cestou na pole a odvezli ho do Chotěboře. Maminka nám jen říkala, že se brzy vrátí, že je v Chotěboři. Pravdu, proč tam je, jsme se dozvěděli postupně. Proč ho Němci sebrali dodnes nevím, nikdy jsme o tom pořádně nemluvili. Jen si vzpomínám, že buď na podzim 1944 nebo na jaře 1945, vím jen, že ještě nebyl sníh, anebo už nebyl, jsme s tatínkem byli na procházce v lese Hajky a že tatínek mluvil s nějakým zarostlým pánem, který držel v podpaždí bochník chleba. Možná že ho od tatínka dostal. Mohl to být také zřejmě

důvod, proč ho krátce před koncem války sebrali. Do koncentráku ho neposlali, na to už nebyl čas. Později po válce jsem se dozvěděl, že byl spolu s několika dalšími muži vězněn v Chotěboři na nádraží. Dobře tam s nimi nezacházeli a těsně před osvobozením je chtěli zastřelit. Neudělali to jen proto, že jim to rozmluvil chotěbořský továrník Eckhart, a tak se 8. května otec objevil doma.

V zimě 1944–45 jsme nechodili do školy, byly uhelné prázdniny. Jen jednou za týden jsme si šli pro úkoly, které jsme další týden měli přinést vypracované. Pravidelně jsme do školy začali chodit až v dubnu, kdy už bylo tepleji. 5. května jsem šel jako obvykle do školy, ale krátce po začátku vyučování nám paní učitelka Nevolová řekla, že je konec války a ať si jdeme domů. Tentokrát jsme šli s radostí. Víím, že jsme se s klukama šli podívat na nádraží. V naší vesnici bylo a dodnes je velké nádraží. V té době tam již několik týdnů stál německý vojenský vlak. Němci koukali z okének ve vlaku, někteří chodili kolem a pan Šrámek zamazával německý nápis. Zatím se nic nedělo, začalo to až odpoledne a to už jsem byl doma. Ozvala se prudká střelba, vybuchovaly granáty a po cestě pobíhali němečtí vojáci. Maminka sbalila peřiny a několik nutností a přestěhovali jsme se k Novákům do sklepa. A tak jsme trávili několik dalších dní. Dozvěděli jsme se později, že ze sousední vesnice přišlo několik ozbrojených mužů v čele s katolickým farářem Kotkem a chtěli na nádraží odzbrojit Němce.

To se jim nepodařilo, Němci je zahnali, zničili jeden dům v sousedství nádraží a vlak asi druhý den odjel.

Když se tatínek 8. května vrátil, vzpomínám si, že říkal, že už je opravdu konec, ale stále ještě nebyl. Až do otcova příchodu jsme přespávali u Nováků ve sklepech a přes den poslouchali rádio z Prahy. Pamatuji se, že Praha stále volala o pomoc, a to v češtině, ruštině a angličtině. Když jsme se pak dozvěděli, že Praha je svobodná, začaly naší vesnicí utíkat německé kolony. Stál jsem s otcem a několika dalšími lidmi z vesnice na pahorku pod lípou, viděl jsem, jak Němci utíkali, někteří byli bosí, zahazovali zbraně do příkopů (ještě dlouho po osvobození se tam povalovaly a my jako kluci přes varování dospělých i školy jsme je sbírali a nezodpovědně si s nimi hráli). Dospělí z útěku „neporazitelné armády“ měli nesmírnou radost. Stál tam s námi také pan Špiňar, který kdysi sloužil ve Vídni a uměl trochu německy, a tak si s nimi povídal. Ptali se ho, kde je Rus a kde Američan. Špiňar jim řekl, že Rus je támhle za zámkem a Američan daleko. Němci honem otočili, a jak jsme se později dozvěděli, padali Rusům přímo do náruče.

Po osvobození byly plné lesy uprchlých Němců. Víím, že asi nějaká nová státní správa ve spolupráci s ruskými vojáky dala zbraně mužům z vesnice.

Ti pak dostali červenou pásku na rukáv a za doprovodu ruského vojáka zajímali Němce po lesích. Byl mezi nimi i můj tatínek, ale nevím, co by si s tou puškou počal, když nikdy nebyl na vojně a střílet neuměl. Ale Němci se prý vůbec nebránili.

Přišlo osvobození. Do naší vesnice přišli ruští vojáci až 10. května. Žádná velká technika, koníčky, povozy, úsměvy. Pamatuji si, že německých vojáků jsem se bál, ruských ne. Také jsem od nich dostal čokoládu. První čokoládu, na kterou si pamatuji. Zase jsme začali chodit do školy. Někdy koncem května se z Terezína vrátil náš pan řídící. Prodělal tam ještě tyfus, přišel v zuboženém stavu, byl hubený, chyběly mu zuby, ale ještě před prázdninami šel učit.

Život šel dále, dětství už začalo probíhat v jiných dimenzích, také jsme pomalu rostli a dospívali, ale to už je jiná kapitola.

DRAMATICKÉ CESTY NA PRÁZDNINY

Věra Klimecká

„Jedeme na prázdniny!“ ozývalo se od mého nejtěplejšího dětství, co paměť sahá, v květnu, červnu – každoročně. „Sláva, kdy už pojedeme?“ „Až zabalíme kufry“, odpovídala naše maminka. Tatínek se těchto příprav nezúčastňoval, protože s námi klopotnou cestu vlakem s pěti přestupy neabsolvoval. Konec konců babička byla mamincina matka. A kraj kolem Police nad Metují byl její kraj. Bydleli jsme v západních Čechách, v centru Plzně. Je to tak dávno, vždyť dnes už mi nechybí mnoho do osmdesáti. Ale tehdy – malé děti. Jarínek, o rok mladší, a já. Maminka se vdávala později, měla předtím zajímavé zaměstnání v Praze, ale když jsme se narodili, do práce už nechodila, protože to tak bývalo časté. Matka byla prostě centrem rodiny. Žilo se velmi chudě, obzvlášť za války a po ní taky, protože přísun materiálu jsme neměli, leckdy nebylo co do hrnce. Šaty se donekonečna přešívaly, svetrům se naplétaly další rukávy, bavlněné punčochy se pečlivě zašívaly – uměla jsem to od šesti let, a maminka přísně kontrolovala, jestli zašívám úhledně. Šněrovačí boty ke kotníkům tolik tlačily! Jenže nové se nedaly sehnat, dědily se po cizích dětech a byly už notně okopané.

Koncem května našeho předškolního věku, když tři velké papírové kufry a několik tašek bylo nacpáno k prasknutí, jsme vyráželi. Jako školáci jsme ovšem na Policku bývali jen v době prázdnin. Naše cesta byla VŽDY pro nás děti obrovské martyrium, ale pro naše spolucestující velká legrace. Vlaky v těch dobách byly nabitě i v uličkách, vedro, otevřenými okénky páchl kouř z lokomotivy. K tomu jsme vezli našeho psa Erika, vořecha,

který musel mít svou

jízdenku, a tak bratr vždy trval na tom, že bude sedět na sedadle, ať bylo jakkoliv nacpáno.

Maminka byla řečná, leckdy i v těch největších vedrech se potila v klobouku, neboť „se patří“, a všem vypravovala, že v kufrech máme i zimníky, aby je babička taky viděla. Ona to myslela vážně, ale lidi v kupé sotva potlačovali úsměvy. Brzy vytáhla tašku s jídlem: bochník chleba, ve skleničce trochu sádla, a vrchol! Ó hrůzo! Bílé kafe v lahvi. My děti jsme se strašně styděly a polohlasně jsme zoufale prosily: „Schovej to, mami, aspoň to kafe.“ Marně. „Jsou to hloupé děti,“ prohlašovala maminka a osvěžovala se meltou z lahve.

Jenže první přestup – Praha – byl tady. Jídlo honem do tašky, kufry sundat, znervózněného psa pevně držet a tlačit se ven na jiné nástupiště. Copak Praha, tam vystoupili všichni a přešlo se do skoro prázdného vlaku. Ale pak v docela rychlém sledu následovaly další přestupy, kdy maminka úpěnlivě prosila smějící se lidi, aby nám pomohli s kufry. Vystoupit – nastoupit – několikrát. Pes, úplně zpitomělý, táhl řemen do jakéhokoliv vlaku. Korunu jsme tomu dali jednou v Týništi, kdy celí určení jsme usedli do dalšího vlaku, uložili těžké kufry. „Jede ten vlak do Hradce?“ ptala se maminka, „kdepak, do Prahy.“ „Lidičky, jedinej světe, honem nám podávejte kufry oknem, děti, protlačte se ven!“ Lidi byli uznalí, pomáhali, ale ohýbali se smíchy. Já s bratrem jsme se propadali hanbou.

Ano, takovou ostudu jsme podstupovali každoročně. Od těch dob pak po celý život jsem se před nástupem do vlaku vždy ptala, kam jede.

Ale maminko – kéž bys tu byla dodnes.

VÝLET

Jana Horáková

Přečetla jsem si SMS a volám: „Honzíku, přijede děda, půjdeme na túru.“ „To se těším a kam?“ „Na Babku,“ odpovídám a vzpomínám na několikakilometrovou vycházku brdskými lesy v půvabném kraji Kájí Maříka, kterou jsem naposledy absolvovala pro mne dnes již v prehistorické době. Končila stoupáním k bílé skále a velké jeskyni s krásným výhledem o kraje. Honzík, můj obdivuhodný šestiletý vnuk, musí všechno přesně vědět. Taky se těším. Se svým exikem máme výborné vztahy, po dlouhých letech společného nebydlení se z nás stali dobří přátelé. „Děda přijede v devět a hned vyrazíme. Vezmeme si svačinu, pití a pořádné boty.“ Děda přijel kupodivu včas, ani si nedal cigaretu, hned jsme

vyrazili. Byl krásný teplý den, cesta vedla lesem, bylo velmi příjemně. Honzík pobíhal neúnavně kolem. Asi po dvou hodinách jsme před sebou uviděli Babku. Na úpatí bělavé skály ležely hromady kamenů a byl vidět otvor jeskyně. Teď jsme se asi – já i děda – cítili v duchu alespoň o těch pětadvaceti let mladší, Honzík zajásal: „Jdeme do jeskyně“, a už se hnal k otvoru. Ale dědeček náhle projevil své dominantní sklony. „Jdeme tudy nahoru do svahu, tam je ještě jedna lepší jeskyně.“ Já jsem o ní neměla tušení a Honzík se tvářil zklamaně. Chtěl do té velké. Ale pak jsme se přeci jen podvolili oba vůli představitelce pána tvorstva a jali se šplhat do příkrého svahu. Tam, kam nás děda vedl, byl svah nečekaně prudký, pohled shora určitě musel připomínat výtahovou šachtu. Ujížděly nám nohy, čekala jsem, že se na nás zřítí nějaká kupa kamení nebo se Honzík skutálí dolů, ale děda si vedl svou: „Tady někde musí být“. Nedošlo mu, že tady byl naposled před několika desítkami let a přece jen funguje jakási eroze a stromy padají a jiné rostou. Nekonečně dlouhou dobu jsme prohledávali svah Babky a hledali jakousi jeskyni. Pro Honzíka, coby městské dítě, to byl přímo výstup na K2. Děda ho táhl za ruku, kluk řval, že chce domů, a já jsem se ploužila z posledních sil za nimi. Přemítala jsem, co je lepší – jestli lézt dál anebo se vzepřít a jít zpět. Poté jsem usoudila, že jít dolů po svahu by bylo ještě horší, a tak jsem šlapala odevzdaně dál. Děda nás nechal odpočinout na jakési plošince a sám pokračoval v průzkumu. Zmizel nám v porostu, ale po chvíli se ozval jeho vítězný ryk. „Tady je, pojd'te sem honem!“ A skutečně jsme ve svahu uviděli otvor zarostlý křovím. Děda nám ho se zadostiučiněním ukazoval a hned zkoušel, jak zamlada, do něho vlézt. Bohužel zapomněl, že trochu přibral na objemu. Nakonec se tam přece jen vsoukal a liboval si, jak je tam teploučko a lákal Honzíka k sobě. Ten si utíral slzičky z únavy a strachu a za žádnou cenu nechtěl. Což dědečka ovšem našťvalo a v následujících minutách jsme museli poslouchat výklad o současné mládeži, která sedí jen u PC, nesportuje, nehýbe se a ani není romantická. Ovšem této přednášce ještě předcházela pokus dostat se z jeskyňky ven. Bylo to dost do svahu a otvor nebyl příliš velký. Neměla jsem představu o současné fyzické zdatnosti svého exíka a trochu se obávala, jak se z té díry dostane zpět. Už se mi hlavou honily nejčernější scénáře, jak voláme záchrannou službu s vrtulníkem a jak dědečka vytahují na laně. Ovšem, podcenila jsem ho! Přece jen po delším úsilí a asi jen trochu méně křepce, než si asi představoval, vylezl na světlo boží. Snažil se omezit funění, ale jeho zarudlý obličej říkal vše. To už jsme byli těsně pod vrcholem a oněch několik metrů stoupaní po prošlapané cestičce byla jen pohodlná procházka. Pokud bychom šli z druhé strany, došli jsme po té pohodlné stezičce až k oné jeskyni. Ale takhle jsme si to vyzkoušeli tím

nejnepohodlnějším způsobem. Nakonec proč to dělat jednoduše, když to jde složitě. Okamžitě se mi vybavila známá hláška z jednoho klasického českého filmu: „Půjdeme touto cestou. Ta je sice delší, ale zato horší!“ Na vrcholu jsme se spokojeně usadili a posvačili, nepříjemnosti se rozplynuly v krásném počasí a přírodě, zavládla všeobecná spokojenost. Messner se určitě necítil lépe po překonání první osmitisícovky než my po absolvování výstupu na Babku z té špatné strany.

MŮJ NEJLEPŠÍ KAMARÁD MIREK

Marie Větvíčková

Při posledním sjezdu školy jsem si vzpomněla na studentskou dobu strávenou v Chrudimi. Vybavila se mi doba akce tehdejšího Svazu mládeže – měsíční brigáda studentů všech škol při stavbě Transporty. Naše škola byl nejtvrďší oříšek – děti kulaků. Bydleli jsme v hotelu Bída a měli vojenskou kázeň. Byli jsme rozděleni do čet a museli jsme dodržovat přísný vojenský režim. Měli jsme skrývat zeminu pro budoucí továrnu. Byl leden, studený leden, zem byla zmrzlá. Naši mládenci měli sílu, a tak hned první den rozbili většinu násad od lopat a krumpáčů. A večer jsme si to schytali, prý sabotáž (a ona trochu jo). Padala silná a hlasitá slova, až jsme se zalekli. Mráz trochu povolil a hned to šlo lépe, zvláště když se u práce myslelo a byly šikovné ruce.

Byla jsem v četě Mirka Nerudy a hned se z nás stala dvojice. Znali jsme se spolu z vlaku, jezdíval na Choceň jako já. Obyčejný kluk, žádný vejta, spíše obráceně, tichý a skromný kluk. Při společném hovoru obyčejně stočil řeč k oboru. Měl rád zemědělství, byla to jeho láska a koníček. Nechodil do hospod jako mnozí, nechodil za děvčaty, byl synem obyčejného šafáře na statku, čili se nemohl vyrovnat výši kapesného a oblečením ostatním kamarádům. Zatímco většina mládeže tehdy po válce byla posedlá tancem, návštěvou kin nebo kamarádstvím u piva, Mirek se naučil chodit do školního statku, a tam zadarmo a nezištně pomáhal. Chodil do dílny za traktoristy, večer nesměl chybět ve stáji při krmení a dojení. Po odborné stránce jednička, horší to bylo s teorií, což neznamená, že nebyl chytrý. Na této brigádě vynikal, pracoval za tři i za víc a naše četa se dostala na první místo. Kluci mu domlouvali, aby nepřeháněl, nechťeli se honit pro slávu komoňů. Na Mirka to ale neplatilo, pro něj byla práce jako práce. Zavedl zlepšovák: zmrzlou hlinu pomocí klínu nablokovali a celý blok se potom hodil do připraveného vozíku. To potom padaly rekordy. Navíc si Mirek přivezl z domova kožené řemeny na ruce za

zápěstí, a potom byl nepřekonatelný. Každý den jsem mu tyto řemeny na zápěstí utahovala. Když země úplně roztála, musela se házet lopatami, a to již odnesli studenti dalších škol. Měli na nás dopal, neboť jsme vytvořili vysoké normy. Když skončila brigáda, byli jsme odměněni Mírek a já výletem do Brna a Bratislavy. Cestovalo se vlakem a bylo veselo. Po této brigádě jsme se rozešli a připravovali se pomalu na maturitu. Zůstali jsme kamarádi a viděli se na prvním sjezdu školy. Mírek byl vybrán školou a pracoval jako instruktor odborného výcviku na školním statku v Chrudimi. Byl všemi oblíben, oženil se, měl syna, na kterého byl pyšný, zrovna jako na svoji práci. Byla jsem šťastná, že je takto spokojený.

Další sjezd byl už ale bez Mirka. Všichni jsme ho oplakali, byl první z chlapců, který tak mladý odešel na věčnost. Mírek, který měl tak rád život a kterému práce doslova voněla. Jak zemřel, víme z vyprávění jeho ženy. Se svým chlapcem se vydal na Sečskou přehradu, a aby synkovi udělal radost, vypůjčili si člun a brázdili přehradu. Malý měl klacík, který mu spadl do vody, a on přepadl za ním. Mírek za ním okamžitě skočil, vytáhl malého do člunu, ale sám zůstal pod vodou. Leknutím si přivodil infarkt, což bylo poté zjištěno pitvou.

Nikdy jsem na kamaráda Mirka nezapomněla, ale teď, když jsem stará, myslím na něho intenzivněji. Měla jsem záněty žil v obou rukou, které jsem si poctivě mazala a obvazovala. Najednou jsem si vzpomněla na Mírkův vynález s koženými řemeny a začala jsem svoje obvazy také utahovat a výsledek se dostavil téměř okamžitě. Vždycky jsem si vzpomněla na Mirka: „Až přivezu ty kožené řemeny, to nám to půjde. Když se pořádně utáhnou, ruce jsou hned silnější.“ A vždycky když si vážu ruce, vzpomenu si na Mirka a ukápne mi slzička.

Štěstí najdete u přátel, jež jsou moudří, tiší a dobří.

BYL TO TRAPAS – ALE ČÍ?

Miloslav Pleskač

Koncem roku 1969 jsem se v důsledku tehdejších prověrek rázem ocitl bez místa. Protože jsem měl vystudovaný určitý obor psychologie, tak jsem se na základě inzerátu v okresních novinách i na radu známého začal ucházet o místo psychologa na psychiatrickém oddělení havlíckobrodské pobočky v Želivě. Byl jsem přijat a zařazen na protialkoholní oddělení. S lidmi postiženými alkoholismem jsem žádné zkušenosti neměl, ale říkal jsem si, že to nějaký měsíc přežiji, než se situace uklidní, a já se zase vrátím k

tomu, co jsem dělal. Že to, co známe dnes pod ironickým názvem normalizace, bude trvat dvacet let, jsem nemohl tušit. Ale již po několika dnech mě nová práce zaujala, po několika týdnech jsem věděl, že ji chci dělat i dále, a po několika měsících jsem poznal, že mi práce s lidmi postiženými závislostmi vyhovuje, a věděl jsem, že od nich dobrovolně nikdy neodejdu.

Abych získal zkušenosti a trochu praxe, byla mi nabídnuta stáž v protialkoholní léčebně v Červeném Dvoře v jižních Čechách, kam jsem počátkem roku 1970 asi na tři týdny odjel. Cestoval jsem autobusem do Českých Budějovic, odtud do Českého Krumlova, kde jsem nastoupil do dalšího spoje směrem na Prachatice. Když jsem řidiči řekl, že chci jízdenku do Červeného Dvora, tak se podíval trochu pohrdlivým a trochu lítostivým pohledem, jakoby říkal: „Chudák, další ožrala.“ Do léčebny jsem dojel vpoledvečer, už se stmívalo a vedení už odjelo domů. Službu konající sestra však o mně věděla, ujala se mne a ubytovala mne v jednom z dvoulůžkových pokojů, které slouží pacientům.

Vzápětí se mě ujali pacienti a v domnění, že přišel nějaký nový pacient, mne začali instruovat. Především mne vyzvali, abych si šel s nimi zakouřit (tehdy

jsem ještě kouřil), ale že musím opatrně, že mne zavedou tam, kde nás sestra nechytne, protože v léčebně se smí kouřit jen v určenou dobu a na určeném místě. Na tajném místě ve sklepě jsem vyslechl další instrukce, na koho si mám dávat pozor, co mám dělat, aby mne nechytli při přestupcích, dozvěděl jsem se i drby jako například s kým to táhne primář, anebo i pokyn, jak nejlépe šlohnout věci z pracovní terapie. Vše jsem pozorně vyslechl, občas se na něco zeptal, moc jsem nemluvil, a protože zvonil zvonec ohlašující večerku, tak jsem poděkoval a stručně se rozloučil.

Druhý den jsem možná pacienty překvapil už tím, že jsem nebyl na ranní rozcvičce, ale úděsné překvapení je čekalo v půl osmé, kdy začínala ranní komunita, na které jsem se objevil v bílém plášti. Ty vyděšené oči mých včerejších spolubesedníků vidím dodnes. Jakoby říkaly: „Co teď s námi bude, jaký bude postih nebo nás disciplinárně vyhodí?“ Někteří dva nebo tři se dívali spíše pobaveně, ale také zřejmě čekali, co bude dál. Nebylo nic! Já jsem se tvářil, jakoby žádný včerejšek nebyl.

Snažil jsem se co nejrychleji zapojit do režimu léčebny, pochopit léčebný systém a jeho smysl. Nedalo mi to moc práce, ve druhém týdnu pobytu jsem se už pokusil samostatně vést skupinovou psychoterapii. Využíval jsem také léčebenský bodovací systém, který zápornými body postihoval přestupky pacientů. Bodování jsem však nevyužil, abych postihl některé za to, co mi řekli první den mého pobytu. Jen bylo zajímavé, když jsem ty

„zasvěčovače“ potom potkával na chodbách léčebny. Někteří se mně snažili vyhnout a hledali honem kout, kam by zalezli, jiní přeslušně zdravili, dva nebo tři hleděli spíše vyzývavě, jakoby čekali, co řeknu. Neřekl jsem nikdy nic. To mi asi také získalo trochu autority, při psychoterapii jsem trochu pociťoval, že mne nějak oceňují.

V personálu léčebny působil jeden mladý psycholog, se kterým jsem se znal již z dřívějšího působení. Byl to původně kantor, na kterém jsem oceňoval jeho kulturní aktivity, které šly tak trochu do recese. On se také ocitnul v léčebně, že to tam nějaký čas vydrží, ale jeho důvod byl trochu jiný než u mne. On se krátce předtím oženil a dostal v Krumlově byt a potřeboval urychleně nějaké zaměstnání.

Zatímco já jsem u té práce vydržel, on po nějakém čase odešel a šel pracovat jako redaktor rozhlasu. V době mé stáže v léčebně se mu však narodila dcera. Byl jsem spolu s několika sestřičkami pozván do jeho krumlovského bytu na malou oslavu. Věděl jsem, že mi v jedenáct hodin večer jede poslední autobus do Červeného Dvora, ale buď jsem se špatně podíval nebo autobus odjel dříve, když jsem přišel na autobusové nádraží, byl autobus pryč. Co dělat? Mám se vrátit zpět ke kolegovi, vždyť mne předtím nocleh nabízel, anebo se vydat pěšky? Rozhodl jsem se pro druhou variantu. Byl únor, asi dva stupně pod nulou, sněhový poprašek, svítíl úplněk. Těch jedenáct kilometrů se šlo celkem dobře. Bylo něco po jedenácté hodině v noci, když jsem dorazil k léčebně.

V léčebně byla vrátnice, kde v noci vždy měl službu jeden pacient, a to hlavně proto, že v noci občas přivezli delikventa na záchytnou stanici. Okno vrátnice bylo sice zataženo závěsem, ale nedokonale, škvírou prosvítal paprsek. Už jsem chtěl zazvonit, ale něco mi říkalo, abych se podíval přes škvíru, snad jsem chtěl vědět, který pacient slouží. Podíval jsem se a v prvním okamžiku jsem se lekl. Službu konající pacient tam nebyl sám, byla tam s ním sestřička, a oba byli v nejlepším sexuálním aktu. Báł jsem se je vyrušit, aby se něco nestalo. Bylo mně po cestě sice zima, ale rozhodl jsem se obejít poměrně rozsáhlou budovu (léčebna je v bývalém zámku), a když jsem se po deseti minutách vrátil, bylo již dokonáno. Služba tam byla sama. Zazvonil jsem, bylo mi otevřeno a rychle jsem šel na svůj pokojík. Už je to 45 let, co se s těmi aktéry stalo, nevím, že jsem je viděl, určitě nevědí, možná, že ještě žijí. Příhodu jsem dlouho nikomu nevyprávěl, až v posledních třech letech to dávám k lepšímu na různých setkáních se svými bývalými dnes nepijícími pacienty. Jména neuvádím, ostatně je ani neznám.

Toto jsou trochu humorné a možná trochu i trapné příběhy za začátku mé psychologické kariéry na psychiatrii. Je to snad spíše pro zasmání. Pro mne

však bylo důležité, že jsem v Červeném Dvoře získal dobrou zkušenost pro moji další práci. Vždyť primář Kubíček byl v té době už značná kapacita a hlavně do léčebny jezdil jako patron i docent Skála, se kterým jsem se tam poprvé setkal, aby pak byl mým celoživotním nedostižným idolem.

LÉTAJÍCÍ KAPŘI

Josef Železný

Jako kluk jsem vždy pozoroval otce, jak připravuje vánočního kapra – zabítí, zbavení šupin, vykuchání, naporcování a nasolení. Nakonec i oddělení žluče, střívek a měchýře od vnitřností na polévku.

Když jsem se oženil, tak jsem těchto poznatků do písmene využil. Bydleli jsme ve starém jednopatrovém domě v Dlouhé ulici poblíž Klicperova divadla, kde tehdy byl minimální provoz. Každé Vánoce jsem zpracovával minimálně dva kapry. Na dvorku byly kůlny, kde jsem měl starý stůl a na něm jsem řezničil – kuchařil. Vždy jsem si připravil potřebné nástroje a teplou vodu k omytí rukou a nástrojů. Doma jsem pak naporcované díly omyl a nasolil. Tyto úkony jsem dělal vždy den před Štědrým dnem, a to proto, aby rybí maso bylo řádně prosoleno a lépe chutnalo.

Všechny porce jsem poskládal na velký pekáč a dal na parapet mezi okna, neboť v ledničce již nebylo dostatek místa. Protože šlo o starý dům, byla tam i stará okna. Vnitřní křídla se otevírala směrem dovnitř a venkovní směrem ven. K tomu, aby se vnější křídla nepohybovala, sloužily dva háky. Ráno o Štědrém dnu jsem tímto oknem větral, takže vnitřní okna jsem zcela otevřel a venkovní pouze pootevřel. Pekáč ležel na těch háčích na parapetu. A nyní to přijde: Někdo otevřel dveře na chodbu, udělal se silný průvan, který vnitřní okna přibouchl, ty postrčily pekáč po těch háčích, které zafungovaly jako kolejničky, a pekáč vylétl z okna. Slyšel jsem jen úder. Nahlédnu do pokoje – pekáč pryč! Nikdy jsem si nemyslel, že budu mít létající kapry.

Byl jsem ale duchapřítomný a vyrazil jsem. Prolétl jsem po schodišti dlouhou chodbou a přitom jsem měl divoké myšlenky, jak smečka psů nebo sousedovic kočky pořádají hody na našich kapřících. Kdyby ta chodba byla delší, tak jsem si určitě představil i divokého psa dingo, šakala či kojota. Mohli přijít v úvahu i mrchožraví supi či havrani. Emil Zátopek by mě byl tehdy nedoběhl. Vyskočím z baráku, a co nevidím. Přes noc napadlo asi 30 centimetrů těžkého vlhkého sněhu. Do něho se pekáč posadil, aniž by byl jakkoli poškozen. Takže kapří poléťavé díly jsem posbíral, a pak doma

omyl a znova přísolil.

Dodnes si o Vánocích kapra kupuji, a co o svátcích nesním, zamrazím. Pochutnám si na něm třeba i v únoru. Není nad českého třeboňského kapra. Tak se zrodila pro vánoční koledníky povídka o létajících třeboňských kapřících.

MÉ LÁSKY SOUČASNÉ I MINULÉ

Josef Vantura

Kdybys byla písničkou
Která láskou voní
Zpívala bys mládencům
Které srdce bolí
Kdybys byla vůní
Která dýchá jarem
Líbala bys mládence
Kteří truchlí žalem
Kdybys byl hvězdičkou
Jež milencům svítí
Natrhl bych tobě
Plnou náruč kvítí
Kdybys byla peřinou
Která něžně hřeje
Celou bych tě zulíbal
Mé srdce už se směje

„Hradec miluji a jeho architektura a parky nemají chybu.“

ROZHOVOR - JIŘINA VALACHOVIČOVÁ

- Jak jste se dostala ke psaní? Inspirovala Vás vaše profese učitelky?

Jsem od dětství veliký čtenář. Přivedl mne k tomu můj tatínek. Nikdy jsem nevypisovala obsah knihy, ale myšlenku, která mne nějak zaujala, jsem zapsala do deníčku. Nejdříve do školního sešitu, ale o jedněch Vánocích jsem dostala opravdový diář. Zapisování myšlenek mi zůstane na celý můj život. Jako studentka jsem poslala několik věcí do školního časopisu, ale bylo to moc citové, ale nic z toho nebylo. Začala jsem psát do šuplíku. Nebyly to povídky, ale spíše postřehy zapsané ze života kolem mne. Prostě musím to napsat, nějak mi to vždy pomohlo, když už jsem mlela z posledních sil. Myslím, že mi to pomohlo přežít, když moje dcera ukončila svůj mladý život po operaci nádoru v hlavě. V poslední době jsem opět spíše dokumentaristka, která zaznamená dění kolem sebe. Mám rozepsanou knihu, ale připadá mi naprosto zbytečné hledat někoho, aby to vydal. Tolik opravdu krásných a dobrých knih končí v prodeji za pár korun, nejsem spisovatelka velikého formátu, ale všechno co jsem napsala je rozebrané(spíše rozdané) a moje knihy v knihovnách si lidé půjčují a to mne těší. Z mé profese je několik povídek. S Jirkou z povídky Přišel jsem vám poděkovat jsem se už několikrát i setkala.

- V loňském roce vyšla vaše kniha „Osud si nevybíráme.“ Hlavními hrdinkami jsou ženy, které se vyrovnávají se svým nelehkým osudem. Jak moc čerpáte v knihách ze svého života?

Osudy žen mne oslovily nejvíce. Všechny příběhy mají pravdivé jádro. Po ukončení učitelování jsem si udělala rekvalifikaci vizážistky a kosmetického poradce. Otevřela jsem poradenské studio a jistě si umíte představit, kolik jsem toho vyslechla. Měla jsem výbornou spolupracovnici Marušku. Loni ze dne na den odešla(mozková mrtvice). Studio jsem zrušila a stále se nemohu dát do normálu. Několik povídek je z mého života (Stonek růže).

-Můžete čtenářům představit svoje další literární počiny (kniha „Ester“, „Stonek růže“ „Život není peříčko“), ať už pro dospělé nebo pro děti („Babi povídej pohádku“).

Knihy poznávají čtenáři při besedách a půjčují si je po knihovnách v HK.

- Ohlížíte se často za svým životem? A jak moc Vám v životě pomáhá literatura?

Psaní mi pomohlo v nejtěžších obdobích mého života. Neumím psát veselé příběhy, protože ani můj život nebyl lehký. Prostě život není peříčko.

- Máte čas na čtení? A kdo patří mezi Vaše oblíbené autory?

Čas na čtení vždy najdu, ale mám období, kdy prostě po knize nesáhnu. Mezi oblíbené patří kniha "Vejce a já", z básníků mám nejraději Seiferta a mám ráda i ruské klasiky. Nesnáším televizní seriály, které vyplňují čas většiny starší generace.

- Jste rodilá „Hradečanka“? A jak se Vám v krajském městě žije?

Narodila jsem se v Řevnicích u Prahy, ale hradečankou jsem už 55 let(manžel byl vojenský pilot). Hradec miluji a jeho architektura a parky nemají chybu. Ovšem myslím z období první republiky a ne výstřelky zbohatlíků dnešní doby.

- Je Hradec králové kulturní město? Je zde dostatek kulturního vyžití pro seniory?

Kdo hledá najde, ale musí chtít žít a nikoliv živořit. Chodím 3x v týdnu cvičit, plavat a máme chalupu, kde se opravdu nedá zahálet. Hrajeme pétanque a jednou za měsíc s partou zajdeme na taneček a zahrát si bowling. Do vědecké chodíme s manželem číst časopisy a půjčovat si knihy. V příštím roce mám mít besedu o mých knihách v Harmonii a

besedu o kosmetice. Mám vedle sebe inteligentního milujícího manžela a tak co si více přát.

Václav FRANC FRONTA NA PĚTNÍK

Do Štědrého dne chyběl necelý týden. Mezi ostrůvky mokrého sněhového nadělení poletovali pospíchající chodci, ověšení taškami a krabicemi nejrůznějších tvarů a rozměrů, jak vánoční stromečky dospávající poslední dny do velké slávy na balkónech a půdách domů. Dětské obličejíčky se lepily na skla rozzářených výkladních skříní. nejmenší děti snily sny o mrkačkách a vláčcích, a ty o trochu větší zahřívaly promáčené ruce, v kterých se ještě před chvílí měnila mokrá, v centru města do šeda zbarvená, tvárná hmota do létajících koulí.

Jako mezi slalomovými brankami klestila si cestu davem Anna Vedralová. Vracela se z odpoledního nácvičku vánoční besídky. Potichu si přehlíkala veselé scénky a do kroku jí pomáhal rytmus písniček všem dobře známých z dětských let. V samoobsluze, kam se vypravila pro pravidelný nákup, si u pokladny všimla stojící ženy. Kalamajka, mik, mik, mik, byla rázem zapomenuta. Hádala jí osmdesát.

Zkostnatělá ruka se opírala o hůl. Žáda skloněná nad paní pokladní a vrásčitý obličej stařenky napovídal, že nějaký ten pátek prohádala.

Anička si vždycky představovala, jaká bude až ztratí všechny zuby. Možná, že se v ničem nebude lišit od té cizí paní. Možná, že se takového věku vůbec nedožije. Když byla malá holka, připadal jí každý, kdo chodil do školy, jako velký a všemocný čaroděj. Se stoupajícím věkem se představy o světě dospělých měnily. V osmnácti nechápala třicátníky, ve třiceti padesátníky a dnes, když počítá poslední roky do důchodu, marně přemítá o životě sedmdesátiletých.

"Nedá se nic dělat, paní, to potvrzení platí jen na prodejnu na náměstí!" zvýšeným hlasem vysvětlovala pokladní.

"Ale mladá paní, já tam .. venku se to smeká, já upadnu, stařenka nevěděla, jak dál.

"Podívejte se ,ten štrůdl lidí. Nemám čas vám to vysvětlovat. U nás za ten kus papíru nic nedostanete," skončila žena od bankovek výklad a začala se věnovat netrpělivým zákazníkům. Nikdo si staré paní nevšímal. Jen z fronty se ozvalo pár anonymních poznámek na adresu věčně spěchajících důchodců. Paní se neměla k odchodu. Nervózně, jako školák přistižený při porušení školního řádu, se třásl popsany list papíru ve stařenčiných rukách. Anička scénu sledovala, čekajíc na frontu na

košík. Snad neradostná představa nepotřebnosti blízcího se stáří ji nabádala ujmout se staré ženy. Styděla se za všechny mladé, které za léta ve školních lavicích vychovávala. Jsou na prahu života, těžko jim vysvětloval, že jednou utratí mladost za spoustu nepotřebných cetek a v peněžence zůstanou jen drobné pro stáří. Svět se změnil od dob, kdy ona seděla v lavici jako žačka.

"Dovolíte!" bez vysvětlení vzala list papíru, jehož okraje byly užmoulané a špinavé. Bez brýlí četla těžko. Paní dostala od národního výboru dárek k Vánocům. Zboží v hodnotě sto korun lze vyzvednout v prodejně na náměstí do 22. prosince. Anička věděla o akcích, kterými město přispívá dlouhověkým s nejnižšími důchody. Nejprve chtěla stařence vše vysvětlit, ale pak pochopila, že slova nemají váhu. Chytila osmdesátnici pod paží a řekla: "Paní, já jsem z národního výboru. Vezmeme si košík a pojd'te si vybrat, co se vám bude na svátky hodit." List papíru strčila do tašky a za asistence nechápavého pohledu paní pokladní spolu prošly do království vystaveného zboží. Babička neprotestovala. Oddala se Aniččině péči s takovou samozřejmostí, jakou často postrádala paní učitelka u třiceti roz dováděných mláďat ve školních lavicích. Celý život před ně předstupuje, až má někdy strach z toho, zda jí rozumějí. Jestli se jen neodbiflují poučky a definice, za které dostávají výborné a chvalitebné a za zády nechápou vůbec nic. Ona je má vést, vychovávat, učit. Přitom sama neví, jak se to dělá. Neporadí si doma se svými a potom káže na rodičovském sdružení, jaké děti jsou, jaké mají být a co z nich vyroste. A co je z jejich dětí? Nikdy neměla čas. Odbývala je, odstrkovala na poslední místo. Mireček se narodil v předposledním ročníku vysoké. Viděla jej o sobotách a nedělích, telefonovala mezi skripty domů, kde máma, vlastně babička, zvládala úspěšně její roli. A když se konečně vrátila, Mireček se jí bál. A s Pět'ou to nebylo o nic lepší. Tahala jej do jeslí od malinka. Ráno by nejraději řekla, když mu myla obličej mokrou žínkou, aby otevřel zalepené oči, "jen spinkej", ale nemohla, neboť práce byla přednější.

"Paní, ještě se vám bude hodit tohle," přidala do plnicího se košíku kilovku cukru. Promenáda mezi regály se blížila k závěru. Dvojice žen směřovala k pokladně.

"Sto dvacet šedesát!" švihla očima pokladní po platící Aničce. Připomněla jí snachu, i věk souhlasil. Občas se na ní podívá stejně, když má připomínky k výchově malého Jakoubka. Ale co nadělá, snacha má vlastně pravdu: "Měla jste si vychovávat svoje!"

Měla, dnes ví, že měla dát přednost svým dětem před prací, zájmovými kroužky, schůzemi a poradami. Zapřísahala se, že kdyby měla

novou šanci, takové chyby by neopakovala. Mirečka by nenechala lítat s klíčem na krku po sídlišti. Neodbývala by je unavená večer před spaním a prázdnou kolem nich by už nikdy neplnila drahými hračkami, ale teplým mateřským pohlazením. Občas vše vytkne synovi a jeho ženě, ale staré chyby se opakují v novém balení.

Stará paní Anička děkovala.

"Není zač," smála se Anna Vedralová, "a kde vlastně bydlíte, já vám s tím pomůžu."

"Tady kousek," nechápavě kroutila hlavou stařenka. Dvojice žen se pomalým tempem posouvala vpřed, hledala uličku prostoru mezi zdvičelou masou lidí ženoucí se za kořistí. Před vchodem domu se zastavily: "Děkuju, děkuju."

Asi nikoho nemá, děti se rozutekly buh ví kam, manžel dávno zemřel, snad jsem jí zpríjemnila vánoce, pomyslela si Anička, když se za starou paní zaklaply domovní dveře.

"Jen, aby s tím na výboru nebyly nějaké oplétačky, že jste mi zboží vydala tady a ne na náměstí," musela se ještě chvíli smát stařečným obavám.

Po letech se začínala těšit na Štědrý večer, který, v šedi let a záplavě dáreků, ztrácel dětskou příchut' zázraku, taje a pohádkovosti. Aspoň jeden člověk bude mít letos vzpomínku na krásné vánoce, na pomalu mizící vztahy člověka k člověku, snad aspoň jednomu člověku bude pod vánočním stromkem teplo u srdce. Anička si šla dál po svém. Chyběl jí dárek pro Petra, věřila, že se zaskočí podívat domů aspoň na opuštěný. V hračkárně se zastaví pro nějakou drobnost pro vnoučka Jakoubka. Věděla, že ten nejhezčí dárek již darovala. Škoda jen, že těm houfům u pokladen, těm nedočkavým závistivcům stojícím frontu na pěník, nebude již nikdy moci ze stupínku vysvětlit, že ty nejkrásnější lidské věci, bez kterých se neobejde žádný člověk, nikde nikdo, v žádném obchodě na celém světě, nikdy nekoupil.

ČAJ pro chvíle pohody

č. 112, leden 2016, ročník XV

Vydáno 5. ledna 2016 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájku 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský

Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!